

ВИСОКА ПОСЛОВНА ШКОЛА
СТРУКОВНИХ СТУДИЈА – БЛАЦЕ
Часопис из области економије, менаџмента
и информатике „БизИнфо“
Број 6/2012, стр. 37 - 44
Адреса: Краља Петра I, бр.70, 18420 Блаце

ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ ИНВЕСТИЦИОНЕ КЛИМЕ СРБИЈЕ

ADVANTAGES AND WEAKNESSES OF THE INVESTMENT CLIMATE OF SERBIA

Бојан Стојчетовић

Висока техничка школа струковних студија Звечан

Садржај: Стране инвестиције од великог су значаја за привредни развој сваке земље. Основни циљ који земље у транзицији теже остварити јесте постизање стабилног, дугорочног привредног раста који ће се заснивати на повећању инвестиција, побољшању технолошке базе земаља у транзицији тј. неразвијених земаља и повећању конкурентности њихових производа на међународном тржишту. Велики утицај на привлачење страних инвестиција има инвестициона клима земље домаћина. У овом раду представљене су предности и недостаци инвестиционе климе Србије.

Кључне речи: стране директне инвестиције, инвестициона клима, Р. Србија

Abstract: Foreign investments are of great importance for the economic development of each country. The main objective of the countries in transition more difficult is to achieve stable, long-term economic growth that will be based on increasing investment, improving the technological base and increase the competitiveness of their products in international market. Large impact on attracting foreign investment is the investment climate of host countries. This paper presents the advantages and disadvantages of the investment climate Serbia.

Key words: foreign direct investment, investment climate, R. Serbia

1. УВОД

Стране директне инвестиције представљају улагања којим се успоставља трајни интерес и ефективно управљање и контрола над предузећем у иностранству. Стране директне инвестиције могу бити реализоване кроз различите форме: оснивањем предузећа, преузимањем, спајањем са постојећим предузећем домаћег инвеститора или оснивањем заједничког предузећа са домаћим улагачем. Форма СДИ зависи од опција дозвољених правним поретком рецептивне државе, али и од инвестиционе стратегије улагача.

Сувишно је и говорити о томе колики је значај страних инвестиција за нашу земљу која бележи хроничну несташицу капитала, савремених технологија и менаџерских знања. Индустријске гране земаља у транзицији у које је ушао страни капитал обично постижу добре пословне резултате и делују подстицајно на укупни економски опоравак земље.

Под инвестиционом климом подразумева се скуп институционалних, инфраструктурних и правних аспеката страних улагања. Да би једна земља привукла стране инвеститоре потребно је створити такву инвестициону климу која ће омогућити да стране компаније остваре профит који је пропорционалан висини ризика којем се излажу.

2. ДЕТЕРМИНАНТЕ КОЈЕ УТИЧУ НА СТРАНА УЛАГАЊА

Неки од циљева које земље у транзицији теже остварити су: постизање стабилног, дугорочног привредног раста, побољшање технолошке базе и повећање конкурентности њихових производа на међународном тржишту. Због недостатка сопствених средстава за овакав подухват прилив страних инвестиција је једна од могућности која је притом и најпожељнија јер не захтева додатна задуживања. Међутим, привлачење страних инвестиција подразумева и претходно побољшање инвестиционе климе.

Табела број 1 Детерминанте које утичу на страна улагања у земљу домаћина

Политичке околности	Пословне могућности	Економске детерминанте
Политичка, економска и социјална стабилност	Инвестициона пропаганда	Потрошачке потребе
Пореска политика	Мере за стимулисање инвестиција	Потребе за ефикасношћу
Политика приватизације	Трошкови	Потребе за ресурсима
Међународни споразуми о страним улагањима	Пост-инвестиционе услуге	

Извор: (Крагуљ Д., Економска кретања и стране директне инвестиције у земљама у транзицији)

3. ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ ИНВЕСТИЦИОНЕ КЛИМЕ СРБИЈЕ

Слободно тржиште треба да омогући несметано кретање капитала ка оним географским областима које пружају могућност остваривања највећег профита и најрентабилније производње. У том случају постојаће изражена конкуренција између земаља које се боре за део капитала страних инвеститора. Све транзиционе земље настоје да обезбеде повољну инвестициону климу кроз реформе свих сегмената друштва.

Транзиција је процес који обухвата комплексне друштвене, економске и политичке реформе у једној земљи. Треба да обезбеди што бржи и безболнији прелазак са директивног планирања на тржишну економију и трансформацију једнопартијског политичког система у плуралистичко друштво.

Светска банка сваке године објављује извештај **Doing business** који даје мере и оцене пословних прописа и њиховог спровођења у 183 земаља у свету. Овај извештај веома често користе страни инвеститори како би имали увид у услове пословања који их очекују ако се одлуче да инвестирају у одређену земљу.

Као што се у табели број 2 може видети по многим критеријумима Србија заостаје за земљама региона. Такође, у односу на прошлу годину уочљив је и пад по већини критеријума. То наравно није позитиван сигнал страним инвеститорима.

Најгору позицију Србија заузима по критеријуму добијања дозвола што значи да постоји проблем са неефикасном администрацијом и корупцијом. Такође, иако су пореске стопе значајно повољније него у земљама региона плаћање пореза у нашој земљи представља проблем јер одузима много радних сати пословним субјектима на годишњем нивоу.

Табела број 2. Компаративни приказ Србије и околних земаља

Критеријум	Србија 2013	Србија 2012	Промена	Хрватска 2013	Румунија 2013	Црна Гора 2013
Једноставност пословања (глобални ранг)	86	95	Позитивна	84	72	51
Стартовање пословања	42	91	Позитивна	80	68	58
Добијање дозвола	179	178	Негативна	143	129	176
Прикључење струје	76	77	Позитивна	56	168	69
Укњижавање мовине	41	40	Негативна	104	72	117
Добијање кредита	40	38	Негативна	40	12	4
Заштита инвеститора	82	79	Негативна	139	49	32
Плаћање пореза	149	145	Негативна	42	136	81
Прекогранична трговина	94	92	Негативна	105	72	42
Принудно извршење уговора	103	102	Негативна	52	60	135

Извор: (Doing business report 2012)

Удружење страних инвеститора Србије је у Белој књизи 2012 навело неколико препорука чијим се спровођењем у великој мери може олакшати положај постојећих и допринети привлачењу нових инвеститора:

- Убрзање транзиционих реформи са двоструким циљем – побољшање услова пословања и приближавање Србије Европској Унији
- Смањити и поједноставити бирократске процедуре како на националном тако и на локалном нивоу

- Створити услове за конкурентно тржиште и једнаке услове пословања за све учеснике на тржишту што подразумева и регулисање монополског пословања.
- Интензивирати борбу против корупције
- Водити добро балансирану економску политику која ће бити погодна за пословање и привлачење инвестиција

Са друге стране можемо говорити и о предностима Србије као инвестиционе дестинације. Као предности српске економије које могу допринети привлачењу СДИ могу се навести:

а) Већи број предузећа ће кроз процес приватизације бити продат;
 б) Повољна географска локација која омогућава да различите испоруке стигну до било које локације у Европи у року од 24 часа;

ц) Могућност бесцаринског извоза око 4.650 производа у САД;
 д) Проходност робе до око 800 милиона потрошача на основу споразума о слободној трговини:

- ЦЕФТА Споразум;
- Споразум са чланицама ЕФТА;
- Аутономни трговински преференцијали ЕУ одобрени су у децембру 2000, а у фебруару 2010. почела је примена Прелазног трговинског споразума са ЕУ;

- Споразум са Руском Федерацијом и Белорусијом, а започети су и преговори с циљем проширења преференцијалне трговине Србије на Казахстан;

е) Споразум са Турском;

ф) Растућа потражња на домаћем тржишту;

г) Високообразована а јефтина радна снага;

х) Подстицајни инвестициони режим

- Национални третман за стране инвеститоре;
- У случају концесионог улагања, концесионо предузеће односно концесионар ослобађа се плаћања пореза на добит на рок од пет година од дана уговореног завршетка концесионог улагања у целини.

Иако је Србија остварила велики напредак у протеклих неколико година на пољу побољшања пословне климе остале су још многе препреке. У Стратегији за привлачење страних директних инвестиција, коју је усвојила српска Влада, наглашава се да постоје четири основне групе препрека за СДИ у Србији:

1. Законодавни проблеми

а) Власништво над градским градјевинским земљиштем и други проблеми у вези са земљиштем;

б) Потреба за знатним побољшањем и модернизацијом судског система;

ц) Потреба за свеобухватнијим законодавним променама;

д) Реформа законодавства које уредјује изградњу (уређење земљишта);

е) Систем накнада и такси за коришћење земљишта нарушава конкурентност Србије и ствара несигурно пословно окружење.

2. Ограничени институционални капацитети за спровођење реформи и за стратешко планирање и маркетинг

а) Потреба да се сва питања везана за инвестиције учине приоритетом за све државне институције;

б) Потреба да се јачању капацитета за промоцију инвестиција, стратешко планирање и формулисање државних политика додели приоритетни статус;

ц) Потреба да се побољша издавање дозвола за изградњу, односно уређење земљишта разрадом начела једног шалтера (One-Stop-Shop);

д) Потреба да се пружи подршка приватном сектору и образовном систему у читавом процесу реформе.

3. Касни почетак реформи, неадекватна инфраструктура и ограничен приступ мерама за унапређење конкурентности

а) Потреба да се убрза процес економских реформи, увођење модерног регулаторног оквира и приватизација великих државних предузећа;

б) Потреба да се развију индустријски и технолошки паркови;

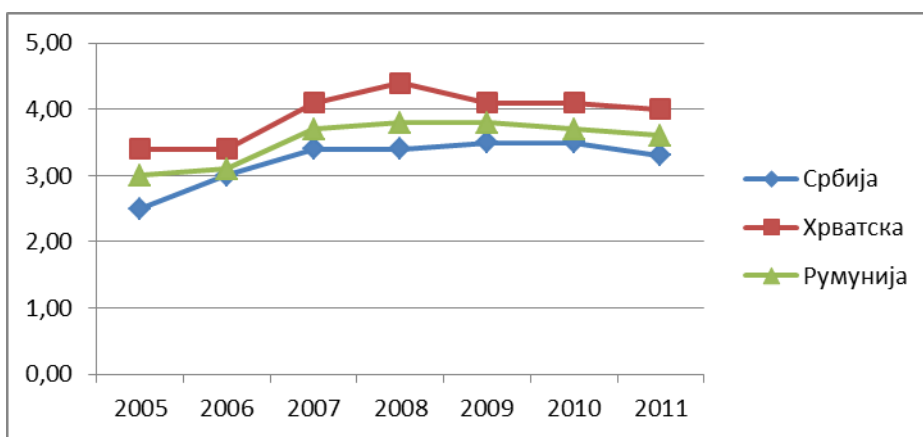
ц) Потреба да се побољша приступ и смање трошкови администрирања за акредитацију, контролу квалитета, сертификацију и приступ осталим међународним стандардима.

4. Потреба за бољим разумевањем важности СДИ и израда програма који су осетљиви на потребе инвеститора и прецизно усмереног националног програма за промоцију инвестиција.

Још један од великих проблема наше земље, који је карактеристичан и за све остале транзиционе земље, је корупција.

Корупција у земљи представља велики проблем и када је привлачење инвеститора у питању. Висок степен корупције, не само што смањује укупни обим инвестиција, већ привлачи инвестиције нижег технолошког нивоа. Велики бирократски апарати и компликоване административне процедуре увећавају могућност за корупцију. Као што се на графикону бр.1 може приметити Србија је и по корупцији у неповољнијем положају у односу на главне конкуренте када је привлачење инвестиција у питању.

Графикон бр.1: Индекс перцепције корупције

Извор: (Transparency international)

4. ЗАКЉУЧАК

Да би се привукла страна директна улагања, а затим и оптимално искористили сви могући позитивни учинци тих улагања на развој, неопходно је створити адекватне услове за несметано пословање.

Инвестициона клима у Србији је далеко од идеалне. По критеријуму једноставности пословања (Doing business report) Србија од 183 земаља заузима тек 86 место што нимало не даје добар сигнал потенцијалним инвеститорима. И у поређењу са околним земљама Србија заузима лошију позицију. Најтеже стање се односи на добијање дозвола (179 место) и порески систем 149(место) што нам може дати одговор на питање због

чега није било више гринфилд пројеката. Зато је потребно максимално поједноставити административне процедуре и смањити бирократски апарат. Такође, корупција која је распрострањена у свим деловима друштва негативно делује на стране инвеститоре. Спор и неефикасан правни систем као и селективно спровођење закона стварају негативно мишљење инвеститора о сигурности њихових улагања што их одвраћа од наше земље.

Са друге стране предности Србије као инвестиционе дестинације се огледају у бројним споразумима о слободној трговини који отварају тржишта од скоро милијарду људи. Високообразована радна снага такође представља позитивну страну инвестиционе климе Србије. Страним инвеститорима на располагању стоје и одређени финансијски подстицаји којима држава покушава да их привуче.

Може се закључити да Србија мора још много да уради на унапређењу инвестиционе климе и тако привуче инострани капитал, нове технологије и менаџерска знања што је од изузетне важности за даљи развој земље.

ЛИТЕРАТУРА

1. Cvetković, P., *O efektima stranih investicija-razlika izmedju stvarnosti i predrasuda*, Pravni fakultet, Niš, 2004.
2. Danon, M., *Strane direktne investicije i korupcija*, Makroekonomske analize i trendovi, Beograd, 2011.
3. Doing business report 2012, World bank, 2012
4. Kragulj, D., *Ekonomska kretanja i strane direktne investicije u zemljama u tranziciji*, Fakultet organizacionih nauka, Beograd, 2003.
5. *White book*, Foreign Investors Council, Belgrade, 2012